

รูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5
สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12
The Model for Enhancing Creativity Based on the Five Bala Dhammas for
Private School Administrators of General Education Schools
in the Reginal Education Office No.12

วนิดา แสนอินตะ¹ และ ประจิตร มหาหิง²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Wanida Saninta¹ and Prachitr Mahahing²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, Email: wanidasaninta@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 (2) สร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5 และ (3) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าวการวิจัยใช้วิธีแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและครู 365 คน รวมถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่ม 9 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประเมินรูปแบบ 30 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ความคิดเชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 2) ความคิดยืดหยุ่น 3) ความคิดเชิงจิตวิญญาณและสุนทรียภาพ 4) ความคิดละเอียดลออ 5) ความคิดเชิงกลยุทธ์ และ 6) ความคิดริเริ่ม

* ได้รับบทความ: 9 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 3 กันยายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2567

2. รูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ (1) ธรรมประยุกต์ 5 องค์ธรรม: ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา และ (2) รูปแบบ IFCSVS MODEL การประเมินรูปแบบพบว่ามีความถูกต้อง ครบคลุม เหมาะสม ใช้ได้จริง และมีประโยชน์ในระดับสูง
คำสำคัญ: รูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์; พละ 5

Abstract

This research aims to (1) study the current situation, desired conditions, and necessary needs for enhancing creativity among private school administrators in General Education under Inspection Region 12, (2) develop a creativity enhancement model based on the Five Faculties (Pañca Bala), and (3) evaluate the appropriateness of the developed model.

A mixed-method research approach was employed. The sample group consisted of 365 school administrators and teachers. Key informants included 15 experts for semi-structured interviews, 9 specialists for focus group discussions, and 30 stakeholders for model evaluation. Research instruments comprised questionnaires, semi-structured interviews, and model evaluation forms. Data were analyzed using basic statistics such as percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that:

1. The most urgent areas for creativity enhancement, ranked in order of importance, were: (1) linguistic and mathematical thinking, (2) flexible thinking, (3) spiritual and aesthetic thinking, (4) meticulous thinking, (5) strategic thinking, and (6) innovative thinking.

2. The developed creativity enhancement model consisted of two key components: (1) Five Applied Dhamma Principles-Faith (Saddhā), Effort (Viriya), Mindfulness (Sati), Concentration (Samādhī), and Wisdom (Paññā); and (2) the IFCSVS MODEL.

3. The model evaluation indicated that it was valid, comprehensive, appropriate, feasible, and highly beneficial for practical implementation.

Keywords: The Model for Enhancing Creativity; The Five Powers

บทนำ

ภายใต้กระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (Castells, 2010) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมและการสร้างมูลค่าจากความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดและการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น องค์กรจำเป็นต้องหาแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมุ่งเน้นไปที่ (1) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation), (2) การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ (Innovation), (3) การปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการ องค์กรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง และ (4) การพัฒนาการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Porter, 1998) แนวคิดเหล่านี้ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถแข่งขันและตอบสนองต่อปัจจัยภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนในเขตตรวจราชการที่ 12 โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 กำลังเผชิญกับปัญหาหลายประการ ได้แก่ 1. ปัญหาด้านการพัฒนาทักษะของบุคลากรผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาขาดทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และความฉลาดทางอารมณ์ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) 2. ปัญหาด้านภาวะทางจิตใจและสภาพแวดล้อมการทำงาน ครูและบุคลากรมีความเครียดสูง สุขภาพกายและใจถดถอย ส่งผลให้การทำงานขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาดังกล่าว ได้แก่

1. การขาดแคลนแหล่งทรัพยากรและแรงสนับสนุนในการพัฒนาทักษะของตนเอง 2. การขาดอำนาจในการตัดสินใจ ส่งผลให้บุคลากรรู้สึกไม่มีอิสระและตกอยู่ในภาวะกดดัน (Brown, 1983)

แนวทางเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5 (Pañca Bala) สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตตรวจราชการที่ 12 เป็นแนวทางที่สำคัญ โดยหลักพละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา (Faith), วิริยะ (Effort), สติ (Mindfulness), สมาธิ (Concentration), และปัญญา (Wisdom) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ (Bodhi, 2011) แนวคิดนี้เน้นให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีอิสระในการแสดงศักยภาพของตนเองผ่านกระบวนการทางสมองที่นำไปสู่การคิดเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรมในโรงเรียน ทั้งนี้ บุคคลที่มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จะมีศักยภาพและอิทธิพลในการขับเคลื่อนองค์กรมากกว่าผู้ที่ทำงานแบบกลไกหรือระบบอัตโนมัติ (Hawkins, 2010)

ดังนั้น การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในโรงเรียนเอกชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีแนวคิดหลักคือ “คิด อยู่ กิน สื่อสารเป็น อย่างสันติสุข” ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12
2. เพื่อสร้างและพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12
3. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย 2 แนวทางหลัก ได้แก่

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามถูกส่งและเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms) จากกลุ่มตัวอย่าง
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การทดลองใช้รูปแบบ (Implementation) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแนวทางที่พัฒนา

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร (Populations)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 รวมทั้งสิ้น 271 โรงเรียน โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 4,122 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Samples)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณถูกกำหนดขนาดด้วย สูตรของ Taro Yamane (1973) โดยมีระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง 365 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน และครูในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพถูกคัดเลือกโดย การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 54 คน แบ่งเป็น ผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 9 คน เพื่อพัฒนาแนวทางเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลัก พละ 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับการนำแนวทางเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Questionnaire)
2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form)
3. แบบประเมินแนวทางเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐานเลขคณิต (Mean, $\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, SD.) วิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลัก พละ 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จาก 1. การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) 2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 3. การทดลองใช้รูปแบบ (Implementation) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Explanation) เพื่อนำเสนอแนวทางเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลัก พละ 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

1. สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคิดริเริ่ม (Initiative Thinking) ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.58)

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านความคิดริเริ่ม (Initiative Thinking) ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.62)

3. ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ของการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย และมีความต้องจำเป็นในการพัฒนาเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังตามลำดับพบว่า ลำดับแรก ลำดับที่ 1 ด้านความคิดเชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (PNI_{modified} = 0.067) รองลงมาลำดับที่ 2 ด้านความคิดยืดหยุ่น (PNI_{modified} = 0.064) ลำดับที่ 3 คือ ด้านความคิดเชิงจิตวิญญาณและสุนทรียภาพ (PNI_{modified} = 0.063) ลำดับที่ 4 ด้านความคิดละเอียดลออ (PNI_{modified} = 0.062) ลำดับที่ 5 ด้านความคิดเชิงกลยุทธ์ (PNI_{modified} = 0.059) และลำดับที่ 6 ด้านความคิดริเริ่ม (PNI_{modified} = 0.048)

ระยะที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักผล 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักผล 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 พบว่า

1. ผลของการประยุกต์องค์ธรรม 5 องค์ธรรม พบว่า ประกอบด้วย 1) ศรัทธา คือ ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ว่าพัฒนาได้ ทั้งพรสวรรค์ (Nature) และพรแสวง (Nurture) ด้วยอุปการณ คือ การศึกษา หรือสิกขา (Education) ศรัทธาโดยนัยนี้ต้องมีปัญญาเป็นตัวกำหนดให้เกิดสัมมาปัญญา 2) วิริยะ คือ ผู้บริหารพากเพียร พยายาม มีมานะ อุตสาหะ และอดทน อย่างต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายในการกิจนั้น ๆ ลิขิตฟ้าหรือจะสู้มานะตน 3) สติ คือผู้บริหารระลึกได้ไม่ประมาททุกขณะจิต รู้ทัน รู้กัน รู้แก่ ด้วยสัมปชัญญะเป็นตัวควบคุมให้ศรัทธากับปัญญาคู่ที่หนึ่งเกิดความสมดุล ในขณะเดียวกันสติก็ควบคุมให้วิริยะและสมาธิอีกคู่หนึ่งให้เกิดความสมดุล เพื่อให้องค์ธรรมทั้ง 2 คู่ เกิดพลังในการปฏิบัติธรรมหรือหน้าที่ในชีวิตประจำวัน 4) สมาธิ คือ ผู้บริหารมีจิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหวหรือฟุ้งซ่าน ไม่สัดส่ายไปในอารมณ์ที่เข้ามากระทบจิต (Stimulus) เป็นจิตที่ตั้งมั่นในอารมณ์หนึ่งเดียว (เอกัคคตา) เป็นจิตที่มีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา เป็นต้น มีสมรรถภาพ เช่น ชันธ เป็นต้น และมีสุขภาพ เช่น ปิติ ปราโมทย์ สุข เป็นต้น เป็นจิตที่ทุ่มเทมวลกรรมแห่งปัญญา (กัมมณียะ) และ 5) ปัญญา คือผู้บริหารรู้ชัดสภาพธรรม รู้จริง รู้แจ้งเห็นจริงสภาวะที่เป็นสมมุติ สัจจะ และเหนือสมมุติสัจจะ (ปรมาตตสัจจะ) กำหนดรู้ทันพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยสติและสัมปชัญญะ แล้วกำหนดมรรควิธีแก้ปัญห (ทุกข์) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักผล 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ได้เป็น “IFCSVE MODEL” อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นจุดแข็งควรพัฒนาต่อ และจุดอ่อนต้องรีบเร่งพัฒนา

รูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักผล 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 พบว่า คือ IFCSVS MODEL โดยกำหนดให้:

I = Initiative Thinking (ความคิดริเริ่ม)

F = Flexible and Adjustable Thinking (ความคิดยืดหยุ่น)

C = Clearer and Insightful Thinking (ความคิดละเอียดลออ)

S = Strategic Thinking (ความคิดเชิงกลยุทธ์)

V = Verbal & Math – Based Thinking (ด้านความคิดเชิงภาษาศาสตร์และ คณิตศาสตร์)

S = Spirituality Quotient Thinking (ความคิดเชิงจิตวิญญาณและสุนทรียภาพ)

ระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักผล 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับรูปแบบพบว่า มีความถูกต้องครอบคลุม เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ นำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ที่มาของรูปแบบ

โดยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อที่มาของรูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักผล 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 สรุปได้ว่า เห็นด้วยกับชื่อของรูปแบบที่มีความถูกต้องครอบคลุม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสมกับงานวิจัยนี้ ส่วนที่มาของรูปแบบมาจากแนวคิดของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ที่มีความต้องการให้เกิดการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ขึ้นในทางปฏิบัติจริง และควรผลักดันให้เกิดขึ้นจริงในลำดับต่อไป

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความคิดเชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์

ตัวชี้วัดความสำเร็จ : 1) ผู้บริหารเรียนรู้ความสำคัญของการใช้กรอบแนวคิดและเทคนิค (Framework and Technique) ในการแก้ปัญหา เช่น แผนภูมิความคิดเพื่อแก้ไขปัญหา (Mind Mapping) ระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหา (Brainstorming) เทคนิคโมติฟายด์ เดลฟาย (Modified Delphi) 2) ผู้บริหารวิเคราะห์ สังเคราะห์ เหตุปัจจัยแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหา เพิ่มทักษะศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เรื่องการสื่อสาร (ภาษาศาสตร์) และการคิดแบบมีตรรกะ (คิดอย่างมีเหตุผล) 3) ผู้บริหารสร้างความตระหนักรู้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนว่าทักษะการสื่อสาร และทักษะเชิงคณิตศาสตร์มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านความคิดยืดหยุ่น

ตัวชี้วัดความสำเร็จ : 1) ผู้บริหารปรับตัวเข้ากับสภาพปัจจุบัน มีความเข้าใจทั้งระดับบุคคลชุมชน และองค์กรด้วยกลไก (Means) ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม 2) ผู้บริหารคิดได้หลายวิธี เช่น คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ เป็นต้น เป็นการคิดที่มุ่งให้มองหรือเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็น เห็นทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ 3) ผู้บริหารรับรู้ถึงอคติ (Bias) และยอมรับ

ต่อข้อมูลที่ย้อนแย้งกับความเชื่อของตน หรือเป็นอคติที่เรียกกันว่า Confirmation Bias

องค์ประกอบที่ 3 ด้านความคิดเชิงจิตวิญญาณและสุนทรียภาพ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ : 1) ผู้บริหารปฏิบัติตนต่อครู และบุคลากรของโรงเรียนด้วยความเมตตากรุณา 2) ผู้บริหารแสดงออกถึงการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีสติสัมปชัญญะ และสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ 3) ผู้บริหารจัดกิจกรรมการฝึกประสบการณ์ การเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านความคิดละเอียดลออ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ : 1) ผู้บริหารคิดรายละเอียด ได้อย่างรอบคอบ (Elaboration) เพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ผู้บริหารคิดเป็นระบบ (Systematic Approach) คิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีระบบการคิดโดยมองเห็นภาพรวมและความเชื่อมโยงองค์ประกอบในรายละเอียดที่สัมพันธ์กัน เป็นการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้สามารถวางระเบียบให้กับการกระทำและการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด 3) ผู้บริหารคิดอย่างลุ่มลึก เกาะติดเข้าถึงรายละเอียดที่ประณีตพิถีพิถันในสิ่งที่คิด เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนวิธี หรือแนวทางในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 5 ด้านความคิดเชิงกลยุทธ์

ตัวชี้วัดความสำเร็จ : 1) ผู้บริหารพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล 2) ผู้บริหารพัฒนาการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเต็มศักยภาพและให้มิติทักษะการเรียนรู้อย่างยั่งยืน 3) ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อนวัตกรรมทางกลยุทธ์ (Strategic Innovation) เพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียนประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 6 ด้านความคิดริเริ่ม

1) ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมกล้าคิด และกล้าทำนอกกรอบ แหกคอกออกจากคุกแห่งทฤษฎี ด้วยประสิทธิภาพ ตั้งใจทำงานของตนโดยไม่เห็นแก่อำภิสสินจ้าง โดยมีความศรัทธา มุ่งมั่น พากเพียรอดทน ตั้งมั่น มีสมาธิแน่วแน่ รักงาน รักอาชีพตน 2) ผู้บริหารสร้างสิ่งใหม่ ด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง มีความวิริยะ อดทน มีสติตั้งมั่น มีสมาธิจดจ่อในงานที่ทำ ใช้ปัญญาแก้ปัญหา เพื่อได้ผลผลิตแปลกใหม่และมีค่าต่อผู้คิด ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย 4) ผู้บริหารเชื่อว่าพฤติกรรมของผู้เรียนปรับเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงบวกได้ ถ้ายอมรับในความเห็นต่างของผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการดำเนินการใช้รูปแบบ

โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ขับเคลื่อนในการพัฒนารูปแบบประกอบด้วยการดำเนินการกิจกรรมในการสร้างความร่วมมือ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan) : 1) จัดประชุมเครือข่ายผู้บริหารโรงเรียน 2) วางแผนกิจกรรม /

แนวทางการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และการประเมินผลแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน รวมถึงกำหนดผู้รับผิดชอบ 3) วางแผนการจัดการอบรม 4) วางแผนการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (Implement the plan) : 1) จัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรม / แนวทางการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้ IFCSVE MODEL ผ่านกระบวนการฝึกอบรม ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Online Training Programs) 2) การจัดการประชุมเพื่อระดมสมอง (Brain Storming) 3) นำสื่อการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ที่ได้จากการระดมสมองสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Check the result) : 1) ดำเนินการนิเทศติดตาม และประเมินผลนำไปสู่การปฏิบัติในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหาร 2) ประชุมสะท้อนผลการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารและการแก้ปัญหาาร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การปรับปรุง พัฒนากระบวนการ (Improve the process) : 1) การประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานและนำแนวทางใหม่ที่ค้นพบไปใช้ในวงจรต่อไป 2) ประเมินตนเองและนำผลไปพัฒนา

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของการใช้รูปแบบ

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อจำกัดของการใช้รูปแบบรูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 คือ 1) ด้านระยะทาง คือ เนื่องจากระยะทางที่ห่างกันของโรงเรียนในเครือข่ายเป็นการยากในการติดต่อประสานงานและการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการติดต่อกับโรงเรียนในเครือข่าย 2) ด้านการวัดและประเมินผล คือ กลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกันทางบริบท ดังนั้นควรมีการร่วมกันออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันทางบริบท 3) ด้านการใช้รูปแบบ คือ เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีนโยบายให้มีการประเมินข้ามหน่วยงาน ดังนั้น ควรใช้แนวทางความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเพื่อการเปลี่ยนผ่านจากกระบวนการทัศน์การแข่งขันไปสู่ความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ซึ่งหัวใจอยู่ที่ “การบริหาร” และแนวทางการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในวิจัยในครั้งนี้ควรได้รับการต่อยอดให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาด้านการศึกษาเอกชนให้มีความโดดเด่นในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษาต่อไปด้วยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหาร การศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตตรวจราชการ

ที่ 12 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความคิดริเริ่ม (Initiative Thinking) เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการคิดนอกกรอบ กล้าทำสิ่งใหม่ และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Leonardo da Vinci และงานวิจัยของ Hallman (1971) และธนกร คงรัตน์ (2560) ซึ่งระบุว่าความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อประสิทธิภาพและนวัตกรรมของบุคลากร

สำหรับความต้องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่าด้านที่ต้องการมากที่สุดคือ ความคิดเชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เนื่องจากมีความสำคัญต่อการบริหารและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร แนวทางการพัฒนาได้แก่ การใช้ Mind Mapping, Brainstorming, และ Modified Delphi เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงตรรกะและการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Howard Gardner (1993) และงานวิจัยของธัญญรัตน์ โกมลเกียรติ (2557)

2. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ มีการพัฒนารูปแบบตามหลักพละ 5 และจัดทำคู่มือการใช้งาน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่าถูกต้อง ครบคลุม และนำไปใช้ได้จริง

3. การทดลองและประเมินผลรูปแบบ การทดลองใช้รูปแบบโดยใช้ IFCSVS MODEL และ PDCA พบว่า การให้คะแนนจากผลงาน มอบรางวัลเสริมแรง และการทดสอบก่อน-หลัง ช่วยให้การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยืนยันว่ารูปแบบนี้เหมาะสม มีประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) โรงเรียนเอกชนควรกำหนดนโยบาย เป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดเชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

2) โรงเรียนเอกชนสามารถนำรูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ตามหลักพละ 5 โดยใช้ "IFCSVS MODLE" มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความคิดเชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) นักวิจัยและผู้สนใจในงานวิจัยสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนดำเนินการการวิจัยได้

2) หน่วยงานหรือองค์กรด้านวิจัยสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาและประยุกต์ใช้เพื่อจัดกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพได้

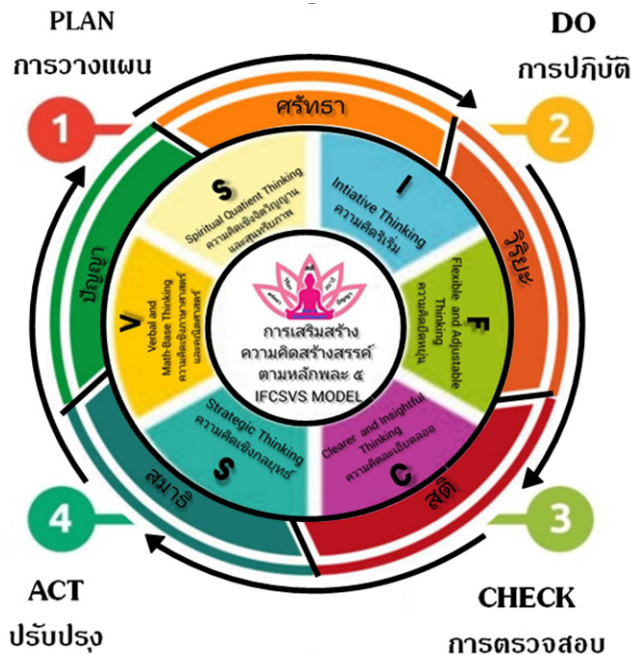
3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3) ควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์เชิงภาษาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนในประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- chner, คณรัตน์. (2560). ปัจจัยด้านการจัดการโอเดียความคิดสร้างสรรค์และสมรรถนะของบุคลากรที่ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมในองค์กร กรณีศึกษา บริษัทผู้ผลิตยางรถยนต์ขนาดใหญ่ในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี). วิทยาลัยนวัตกรรมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชญารัตน์ โกลเกียรติ. (2557). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์ 1 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). รายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการของผู้ตรวจราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รอบที่ 1 ประเด็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล เรื่อง การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2567, จาก https://pmi.opm.go.th/inspect_main/uploadfiles/UUXZYLXPC5รายการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
- Brown, L.D. (1983). Managing Conflict at Organization Interfaces. New York: Addison Wesley.
- Gardner, Howard. (1993). Multiple Intelligence : The Theory in Practice. New York: Basic Books.
- Hallman, R. J. (1971). “Techniques of Creative Teaching,”. Training Creative Thinking. Gary A.
- Hawkins, L.D. & Coney, K.A. (2001). Consumer behavior : building marketing Strategy. (8th ed). McGraw-Hill: Companies. Michael Gelb. (2001). How to think like Leonados’Davinci: Liberating Creativity and Innovation in the Workplace. PBS The business & Technology Network.
- Porter, M. E.. (1998). The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. NY: Free Press, 1985.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.